Kuntaliitto
Kommunförbundet

Kirjallinen asiantuntija-lausunto

Dnro 645/03/2019

17.10.2019

Eduskunnan ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto He 29/2019 valtion talousarvioksi vuodelle 2020, Teema: ympäristön- ja luonnonsuojelu

Kuntaliitto kiittää kutsusta tulla kuultavaksi asiassa ja lausuu seuraavaa:

Luonnonsuojelun ja ympäristöhallinnon lisävaroilla vahvistettava myös kuntien toimintaa

Luonnonsuojelun ja vesiensuojelun lisärahoitusta ohjattava kuntien monialaiseen luonnonsuojelu- ja vesienhoitotyöhön

Luonnonsuojelurahoitukseen ehdotetaan yhteensä merkittävää 100 milj. euron lisäystä ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön hallinnonaloille. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toimeenpanoa jatketaan. Merkittävä osuus (42 milj.€) luonnonsuojelun lisävaroista kohdistetaan ympäristöministeriön hallinonalalle lokakuussa käynnistyneen elinympäristöjen monimuotoisuuden parantamisen toimintaohjelmaan (HELMI). Lisävaroilla aiotaan myös vahvistaa luonnonsuojelun suunnittelun ja toimeenpanon resursseja valtionhallinnossa. Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien rahoitusta vahvistetaan luonnonsuojelutehtävien osalta.

Kuntaliitto katsoo, että uhkaavan luonnon monimuotoisuuskehityksen johdosta on erittäin tärkeää, että luonnon monimuotoisuuden turvaamisen rahoitusta lisätään merkittävästi. Kunnilla on merkittävä ja monialainen rooli luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa. Kunnat kartuttavat luontotietovarantoja niin yksittäisillä luontoselvityksillä kaavojen ja rakennushankkeiden yhteydessä kuin laajemmilla luontokartoituksilla. Kunnat suuntaavat maankäyttöään monimuotoisuutta sekä sini- ja viheryhteyksiä turvaten, hoitavat metsiään usein virkistyskäyttöä painottaen, panostavat luontomatkailuun, kunnostavat vesistöjä, lisäävät luontotietoisuutta valistuksella, luontokouluilla, perustavat ja ylläpitävät luontopolkuja ja reittejä, torjuvat vieraslajeja jne. Kunnat ovat myös aktiivisia luonnonsuojelualueiden perustajia ja hoitajia. Kunnat perustivat korvauksetta 1980 ha suojelualueita vuonna 2017, ollen merkittävin lahjoittaja Luontolahjani 100 -vuotiaalle Suomelle ja ovat suojelleet METSO-ohjelmaan kuuluvia kohteita 3300 ha.

Kuntien luonnonsuojelutoimiin ei osoiteta valtionosuutta. Kunnat ovat luonnonsuojelutoimiensa rahoituksessa riippuvaisia verokertymästään, valtionavuista sekä mahdollisesta EU-hankerahoituksesta. SYKEn ja Kuntaliiton yhteistyössä tuottaman kuntien luonnonsuojelutoimien tarpeita kartoittavan selvityksen mukaan kunnat tarvitsevat rahallista tukea erityisesti käytännön toimiin, tukea rahoituksen hakuun, luontomatkailukohteiden markkinointiin, luontotiedon kokoamiseen ja käytännön koulutusta maastossa suoritettaviin toimiin.

Jotta kuntien aktiivinen ja tuloksekas luonnonsuojelutyö voidaan turvata ja sitä edelleen lisätä pitää Kuntaliitto välttämättömänä, että luonnonsuojelun lisärahoitusta osoitetaan kuntien monialaiseen luonnonsuojelutyöhön. Tämä edellyttää muun muassa, että kunnat osallistetaan HELMI-ohjelman toimenpiteiden suunnitteluun ja ohjelman toteutuksella tuetaan em. toimia kunnissa, METSO-ohjelman kunnille epäedulliset korvauskäytännöt tarkistetaan sekä KUNTAMETSO-ohjelma

www.kuntaliitto.fi
www.kommunforbundet.fi

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14,00530 Helsinki
PL 200, 00101 Helsinki
Puh. 09 7711
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi
Y-tunnus 0926151-4

Finlands Kommunförbund
Andra linjen 14,00530 Helsingfors
PB 200, 00101 Helsingfors
Tfn 09 7711
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi
FO-nummer 0926151-4

käydään läpi ja päivitetään ja sen toimeenpanoa tuetaan. Lisäksi kunnille tulisi ohjata rahoitusta luontoselvityksiin ja luontotietovarantojen kehittämiseen, vieraslajien torjuntaan sekä luontopolkujen perustamiseen ja hoitoon. Kuntien luonnonsuojelun kokonaisuudenhallinta ja tavoitteellinen toiminta edellyttää, että ympäristöministeriön rahoittama Luontoviisas kunta -esiselvityksessä esitetty toiminta aloitetaan ja sille turvataan jatkorahoitus.

SYKE:n viimeaikaiset tutkimukset ja YK:n biodiversiteettisopimuksen EU:n toimeenpanon arviointi korostavat, että on tärkeää vahvistaa monimuotoisuustyötä myös suojelualueiden ulkopuolella niin rakentamattomassa kuin rakennetussakin ympäristössä. Näissä toimissa kunnilla on keskeinen rooli. On arvioitava tuottaako pelkästään valtionhallinnon resurssien vahvistaminen ja toimeenpanijoille suunnattu hankerahoitus toivottavia tuloksia. Kunnat ovat osoittaneet ilmastotyöllään kyvyn ja halun ottaa johtoaseman globaalin ympäristöongelman ratkojina. Vastaavaa potentiaalia kunnat ovat osoittaneet luonnon monimuotoisuutta turvaavissa toimissa. Kiireelliset ja vaikuttavat käytännön toimet monimuotoisuuden turvaamiseksi kunnissa kaipaavat hallinnollisesti kevyellä menettelyllä saatavaa rahoitusta ja luonnonsuojelutoimien koordinoinnin resurssien vahvistamista lähellä toimintaa, kuntatasolla.

Kuntaliitto on tyytyväinen vesiensuojelun tehostamisohjelman saamaan rahoitukseen (15 milj.€) ja rahoituksen tähän astisiin painopisteisiin. Kuntaliitto katsoo tarpeelliseksi ohjelman jatkohauissa lisäpanostuksen vesihuollon korjausvelkaan liittyviin toimiin ja taajamien ulkopuolisen vesihuollon turvaamiseen ja kehittämiseen.

Kuntien ympäristöhallinnon tehtävälisäykset ja sähköisen asioinnin velvoitteet edellyttävät rahoitusta tai kuntien ympäristöhallinnon sähköistämistä olisi tarkasteltava osana ympäristöhallinon kokonaisuutta

Hallitusohjelman mukaan ympäristönsuojelun tavoitteiden saavuttamiseksi lisätään ympäristöhallinnon resursseja. Ympäristöhallinto koostuu ympäristöministeriöstä, valtion aluehallinosta eli ELY:jen ja AVI:en ympäristövastuualueista ja kuntien maankäytön ja ympäristönsuojelun viranomaisista. Talousarvioesityksestä ei ilmene miten ja millä aikataululla kyseinen hallitusohjelmakirjaus aiotaan toteuttaa.

Aluehallintovirastojen ympäristölupatehtävien tulostavoitteet ja toimintamenot on budjetoitu valtiovarainministeriön pääluokkaan momentille 28.40.01.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan momentille 32.01.02. Ympäristöministeriö asettaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille alustavat tulostavoitteet tukemaan pääluokkaperusteluissa esitettyjä toimialan vaikuttavuustavoitteita.

Kunnat ja luvittavat ja valvovat valtaosan ympäristölainsäädännön piiriin kuuluvista toiminnoista. Viimeisen kahden hallituskauden aikana lukuisia luvituksen ja valvonnan tehtäviä on siirretty valtiolta kuntiin ilman rahoitusperiaatteen noudattamista. Esimerkiksi ensi vuoden alussa kuntien vastuulle tulee siirtymään valtiolta noin 650 eläinsuojan ennakko- ja jälkivalvonta. Kuntaliiton arvion mukaan yksistään viimeisimmät toimivaltasiirrot aiheuttavat kunnille 2-4 miljoonan € edestä uusia kustannuksia.

Ensi vuoden voimaan tulevat sähköisen asioinnin uudet velvoitteet edellyttävät myös rahoitusta. Kunnan viranomaisten toimintaan sisältyy runsaasti toimijoiden neuvonta ja lupa- ja valvontamaksut tule kohtuullistaa, joten kunnat eivät voi kattaa lisäkulujaan maksutuotoilla. Kuntien lupakäsittelyajat ovat toistaiseksi olleet merkittävästi valtiota lyhyempiä ja neuvontaa on annettu sujuvasti viranomaisten yhteistyönä lähellä asiakasta. Lisääntyneet tehtävät ilman rahoitusta kuitenkin vaarantavat investointien edellyttämät sujuvat palvelut. Kuntaliitto pitää erityisen tärkeänä, että kuntien ympäristöhallinnon tehtävien edellyttämiä resursseja tarkastellaan osana ympäristöhallinon kokonaisuutta.

Kuntaliitto katsoo, että ympäristöhallinnon alalla tulee kiinnittää jatkossa erityistä huomiota kuntatalousvaikutusten arviointiin ja rahoitusperiaatteen noudattamiseen. Kuntien uudet ja laajenevat tehtävät on rahoitettava täysimääräisesti. Liitteenä Kuntaliiton yleismuistio (10.10.2019) valtion talousarvion 2020 kuntavaikutuksista.

SUOMEN KUNTALIITTO

Marko Nurmikolu
Lakimies